

ב"ה. יום ראשון פרשת בהעלותך, יו"ד סיון תשנ"ז

ידידי עוז החתנים התמימים יהושע פאליק, משה, יוסף חיים שיחיו

לשלום עד אין קץ ולברכה עד אין סוף!

כיון שבחציו הראשון של שבוע זה מסתיימת תקופה מסויימת, ומתחילה תקופה חדשה (ובלשון הש"ס: "אסתר סוף זמן הנבואה"), וכיון שבשנים האחרונות האבן מיר דורכגעטאן צוזאמען כמה וכמה סוגיות בדא"ה, ובמיוחד - והוא העיקר - שיחות ומאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א, און מען איז געשוואומען אין די ענינים ווי א פיש אין וואסער, אשר, כל זה מסתיים, במדה ידועה, בשבוע זה, מובן, שהזכרונות וההרגשים הנולדים כתוצאה מזה—עכ"פ אצלי—הם בבחינת "חדוה תקיעא בליבאי מסיטרא דא וכו'", ומובן ופשוט למדי, שההרגשים בענין זה ממלאים את כל גדות הלב. וד"ל.

ולכן, בתור מבוא והקדמה להתחלת תקופה החדשה, וכדי שלא ימוש מזכרונם חדשי ושנות היגיעה בתורת כבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו, ראיתי לנכון לצרף בזה שי אישי לחתונתם הבעל"ט, והוא א' מהשיעורים שרשמתי ממה שלמדנו עם רבי יואל שליט"א בליל ש"ק פרשת כי תשא שנה זו (לקו"ש חכ"ד שיחה א' לפרשת דברים), שהוא יקר מכל יקר.

(בדרך כלל שיחה זו אינה מהשיחות שרבי יואל לומד בליל ש"ק, אבל מאד השתוקקתי לשמוע שיעורו בשיחה זו בגלל טעמים מובנים, והכנתי הצילומים ונתרצה, והי' שיעור ארוך ונפלא).

בחרתי בשיחה זו - משני טעמים: א) הענין הוא "געשמאק" במאד מאד. ב) תוכן הענין של שיחה זו שייך במיוחד לתקופתם הם, כפי שדובר באורך בעת ההתוועדות לרגל קשרי השידוכין של משה שי'. ואף שבאמת הי' מן הצורך להאריך קצת בנקודה זו האחרונה, מ"מ, אל בינתם אשען לתפוס את הנקודה. ובפרט שרגילים הם לסגנון זה כו'.

וכיון שמן הנמנע אצלי להשתתף בגשם בשמחת שנים מהם, הנני מגיש שי זה בתור השתתפות ברוח ובנפש בהשמחה הגדולה הזאת.

ובזה אקצר ואסיים בברכה לבבית ונפשית וכו' וכו' שהחתונה לכל פרטי' תהי' בשעה טובה ומוצלחת, בהצלחה מופלגה, בגשמיות וברוחניות גם יחד, בכל המובנים, ובנין עדי עד לאורך ימים ושנים טובות ובריאיות. ואשר כל השיחות והדרושים וואס מען האט דורכגעטאן תפעלינה פעולתן בפועל ממש בנקודה העיקרית והתיכונה—אין דעם שטעל און יסוד פון שטוב, לאורך ימים ושנים טובות. ויש לומר, שהנקודה העיקרית בזה היא, שמחז גיסא תהי' ההכרה בתוכן הערה 70 בלקו"ש ח"ו שמות ב, ולאידך גיסא, ההכרה בלקו"ש חט"ו וישב ס"ה, אשר, שני ענינים אלו, הם יסוד היסודות של עבודת השליחות.

ועוד והוא העיקר - שנוסף על הקאך בה"רצון", לא ישכחו ח"ו - ותו לרגע קט - אודות "בעל הרצון". ורוח אפינו משיח ה' יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, תיכף ומיד ממש.

יוסף יצחק יעקבסאהן

**בס"ד. לקו"ש חכ"ד שיחה א' לפרשת דברים.
שיעור רבי יואל שליט"א.**

למדנו זה ליל ש"ק פרשת כי תשא תשנ"ז בהזאל של "770" למעלה. (כדרכי, הוספתי כמה דברים לתוספת ביאור והבהרה והשלמה כפי הבנתי, ובפרט בסוגריים).

סעיף ג: פשוט שעשיית העגל היתה גם חטא, וחטא גדול וכו', אפילו אם לא היתה כאן עבודה, שהרי עשיית פסל אסורה. ולכן לא אחז"ל "כעשיית העגל", כי גם עשיית העגל הוי חטא (ואילו בתרגום התורה ובכפיפת הלל לשמאי אין שום חטא ח"ו), ומזה מובן, שגם ביום עשיית העגל הי' כאן חטא. אלא, שההדגשה כאן "כיום שנעשה בו העגל" היא לא בתור זה שבאותו יום היתה עשיית העגל, אלא בתור זה שבאותו יום היתה ההכנה וההכשרה לעבודת העגל ביום שלאח"ז. היינו, שלא מדובר כאן על עבודת העגל, ואפילו לא על עשיית העגל, אלא על היום שנעשה בו העגל, שכן, מה נפעל באותו יום? - ההכנה וההכשרה לעבודת העגל ביום שלאח"ז (דאף שבאותו יום נפעלה גם עשיית העגל, הרי, לא על נקודה זו מדוברת כאן).

וכדי להמתיק כ"ז יותר - מוסיף רבינו ומבאר בקטע זה עצמו שעיקר החטא לא הי' בעשיית העגל, אלא בעבודת העגל, ואדרבה, גם לאחרי שנעשה העגל (אף שהיה בזה חטא), חשב אהרן שעדיין יתכן שיצא עי"ז חג להקב"ה, "ויעבדו את המקום", שמזה מובן, שבאותו יום עדיין לא הי' כאן חטא גדול כ"כ. וא"כ, עיקר ההבהלה של יום שנעשה בו העגל הוא מצד זה שמהוה הכנה ועלוליות לעבודת העגל שלאח"ז (וראה הערה 38).

סעיף ד: פירוש הדברים ש"לא היתה התורה יכולה להתרגם כל צרכה", הוא, שלא יתכן בה "תרגום מדוייק", כי אם, "תרגום חפשי". דהנה, תרגום מדוייק הוא תרגום בדיוק כפי שכתוב בלשון המקורי, ותרגום חפשי הוא - שאין בו ההגבלות של לשון המקורי, ואינו מדוייק כמותו. והנה, אם נתרגום את התורה באופן מדוייק, לא חפשי, יכולות לבוא מזה טעויות.

ולדוגמא - הענין שמביא לקמן: "בראשית ברא אלקים": אם נתרגם מלים אלו בדיוק כך בלשון אחר, ה"ו אמנם בדיוק מצד הלשון, אבל תתכן מזה טעות, שכן, הקורא יכול לחשוב שאלקים נברא ח"ו וח"ו ע"י בראשית. ולכן מוכרח לשנות הסדר. ולכן הזקנים בתרגומם שינו הסדר.

אבל, דא עקא, שבתורה כל הענינים הם בדיוק, לא רק התוכן, אלא גם הסדר, קדימה ואיחור וכו'. וגם הסדר יש בו כמה וכמה ענינים ופירושים כו'. וא"כ מובן, שלא יתכן לתרגם התורה כל צרכה, שהרי מוכרח לשנות עכ"פ הסדר וכיו"ב, למנוע טעויות חמורות.

הערה 39: שהרי מובן, שהזקנים דאגו אודות התוצאות השליליות. ולכן מפרש בהערה, שבפועל ממש לא היתה כאן בעי', כי אם, בהתחלת הענין.

סעיף ו: ע"פ כהנ"ל נמצא, שהדמיון ליום שנעשה בו העגל הוא רק בכך שהמדובר כאן אודות ענינים שיכולים להביא לידי תוצאות רעות ח"ו, הגם שבתחלה זה לא רע. אבל אין כאן דמיון בעצם הענין. ולכן מוסיף רבינו את הביאור דלקמן.

ומבאר תחלה תוכן חטא העגל, שחיפשו ממלא מקום למשה, "כי זה משה האיש אשר העלנו ממצרים לא ידענו מה הי' לו". כי רצו ממוצע ביניהם לבין ה'. ותוכן הרצון הוא כי זה מיוסד על הסיסטעם שהקב"ה בעצמו קבע לכאורה, "כי זה משה האיש אשר העלנו", היינו לא שהשם בעצמו הוציאם אלא בחר משה רבינו להוציאם ממצרים בתור שלוחו.

ולהבין זה, מבאר תחלה ענינו של משה רבינו.

וביאור תוכן הסעיף: דהנה יתכן שייכות לאלקות ע"י ביטול, שהאדם מבטל את מציאותו לה' ולרצונו, ואז אי"צ משה. ובסגנון השיחה: "להאמין". ולאופן עבודה זה מספיק שהקב"ה לא יומשך ויתגלה למטה, בגדרי הנמצאים, היינו, שלסוג עבודה זה מספיק כפי שהקב"ה הוא פשוט בתכלית הפשיטות ואין לו שום יחס למציאות המטה וגדרי המטה. כי מהי העבודה? האמונה שיש מצי' כזו שנעלית מכל מצי', ואינה בגלל בגדר מצי'. אבל מכיון שרוצים שיהי' לא רק ביטול, אלא גם יחוד, שגדרי האדם וכחותיו גופא יתקשרו לאלקות (או כפי שמדגיש בהשיחה - ידיעה, לא רק אמונה. וכשם שהוא בנוגע לידיעה ביחס לאמונה, עד"ז הוא ביחס לכל הכחות הפנימיים: חו"ב, אהוי"ר וכו', שהקב"ה רוצה ששייכות האדם לאלקות תהי' גם בכל גדרי כחותיו ומציאותו), מוכרח, שתהי' המשכת אלקות כביכול למטה, שהפירוש בזה הוא, שמציאות האלקות בינדט זיך מיט ציור וגדרים, ואז נעשית אלקות שייכת לגדרי האדם.

ובסגנון פשוט, שהאדם חי עם אלקות בצורתו הפנימית, בתור בן אדם. וכמבואר בדא"ח שזהו תוכן כל עולם האצי', "בגין דישתמודעון ליי", היינו אלקות נמשכת בציור דעשר ספירות, שאז החכמה שלי יכולה להיות צינור לחכ' של אלקות, הבינה שלי צינור לבינה של אלקות. אלקות נמשכת בגדר "אדם העליון", ובמילא יש בצלמנו כדמותנו. ובתניא פ"ג, "שנשתלשלו מהן".

ומהאי טעמא לא מספיק שייכות להקב"ה לבד, ללא משה רבינו (כמפורש במכילתא הידועה בשלח, "כל מי שמאמין במשה כו"), לפי שבאופן זה תתכן רק שייכות עם אלקות שאינה שייכת למציאות האדם. אבל עי"ז שיש "איש האלקים", היינו שהוא בטל לגמרי לאלקות, ולכן ה"איש" שבו מגלם אלקות, נעשה מרכבה וצינור לאלקות, זה מראה ומעניק כח לכל יהודי להתקשר בצורה כזו. וע"ד הביאור בתניא פ"ב, שע"י ראשי אלפי ישראל מתגלה האחדות בין כל נשמה וח"ע.

והנה, כשחשבו בנ"י שמשה כבר נפטר מן העולם, הרי הוצרכו למוצע, תמורת משה רבינו. ובכן חשבו הם, שתמורת זה שיבחרו בבנ"א אחר (כמו אהרן וכיו"ב), הרי יבחרו בעגל להיות ממוצע לגילוי אלקות.

ותוכן מחשבתם בזה היל': מדוע צריכים הם אדם, שהוא סו"ס רוחני כו', "איש האלקים", לשמש בתור ממוצע לגילוי אלקות בגדרים, הרי יכולים ליקח דבר שהוא ממש חלק מעוה"ז הגשמי, עד לחתיכת דומם, והוא יעשה כלי לגילוי אלקות, שע"ז תהי' ההמשכה והגילוי בדרגא נחותה יותר בעוה"ז הגשמי, ובמילא הגילוי האלקי ישתייך יותר לעולם, שהוא שלב עמוק יותר ב"דירה בתחתונים", שאלקות שייכת יותר לגדרי ותכונות גשם העולם.

(ובהערה 53 העיר מהחילוק בין המשכן והמקדש, אם הבנין מעצים או מאבנים, ומבואר בתו"א ויגש שהאבנים הן דרגא נעלית יוצר. ועד"ז כאן, להפוך עגל גשמי עשוי מזהב לצינור לאלקות, הרי זה מעין הגילוי דונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו גו').

ויש אולי להוסיף בכל זה, שרצו לבחור בעגל תמורת משה - מצד עוד שני טעמים: בן אדם יכול להסתלק, כמו משה, ואילו עגל, דומם, אינו מת. ואפשר להוסיף עוד, שחששו שבנ"א יכול לחטוא, ולעקם את דבר ה' כו', משא"כ עגל, הרי יהי' מסור ונתון תמיד לדבר ה', כיון שאין לו מציאות ואישיות משלו כלל. אן עגל קען מען ניט אונטערקויפן, ואין לו שוחד, כי אין לו דעת, וכל כיו"ב. ולכן, אף שידעו שמשה לא הי' שייך לזה ח"ו, מ"מ, מכיון שעכשיו נגמרה תקופת

משה, רצו להנהיג ענין חדש: שמהיום והלאה תהי' מנהיגות בני" לא ע"י בן-אדם, אלא ע"י עגל, ובמילא, מובטחים הם, שבמשך כל הדורות כולם לא תהיינה בעיות בענין זה.

הערה 52: בכללות ישנם ב' ביאורים בטעם עשיית העגל. דהנה במפרשים הקשו איך שייך שעם ה' יעשו כדבר הזה ומיד לאחרי מ"ת? ותירצו, שכוונתם רצוי', אלא שאח"כ היו מועטים מבנ"י שהשתמשו בו ממש לע"ז [ג"א איש בעדים והתראה, שנהרגו בחרב; כמה מבנ"י בעדים ולא התראה שנהרגו במגיפה; וכמה מבנ"י ללא עדים וללא התראה - שצבו בטניהם ע"י ההשקאה. ולהעיר מלקו"ש חט"ז תשא ד שמביא להלן בסוף השיחה בהערה, שערב רב שחטאו ללא עדים ולא התראה לא הושקו, אלא נשארו לחיות], אבל כל שאר בני" - רובם הגדול לכאורה - לא עבדו ח"ו ע"ז, ולא זו היתה כוונתם, אלא שעשו טעות אחרת (לא דע"ז, כדלקמן). אלא שכתוצאה מחטאם, ומזה שכמה מהם כן עבדו ע"ז נתעורר קטרוג על כל כלל ישראל, וע"ז ביקש והתפלל משה, והקב"ה מחל את כל כלל ישראל, והרג אלו שחטאו

(וע"פ לקו"ש חט"ז הנ"ל, מחל גם ערב רב שעבדו בפועל ע"ז אבל ללא עדים וללא התראה. ולהעיר שבהשיחה ההיא יש קטע שלם, וכמדומה ברור שזהו כתי"ק אדנ"ע בעצמו, והוא חידוש נפלא שבנפלא על מעשי ידי משה נצחיים).

ובזה גופא, ב' ביאורים, בכללות, במפרשי התורה: שיטת הכוזרי וכו' שרצו לעבוד את הקב"ה, אלא שרצו שזה יהי' ע"י צורה מורגשת.

[וז"ל ריה"ל בכוזרי מאמר ראשון פצ"ז: "אז גברה הממשכה הרעה על קצת הקמון ההוא הגדול, והתחילו המון העם להחלק מחלקות, ומרבים העצות והממשכות, עד שנגזרו מהם אנשים לבקש נעבד מרגש יכוננו נגדו כשאר האמות, מבלי שיכחשו באלהות מוציאים ממצרים, אבל שיהיה מנח להם להקביל אליו, כשיספרו נפלאות אלהיהם. פאשר עשו הפלשתים בארון שאמרו כי האלהים שם, וכאשר אנחנו עושים בשמים ובכל דבר שאנו יודעים שתנועתו אמנם היא בתפוז האלהים מבלי מקרה ולא רצון אדם ולא טבע.

"וחטאתם היתה בציור אשר נאסר עליהם ושיחסו ענין אלהי אל מה שעשו בידם ורצונם מבלי מצנת האלהים, ויש להם התנצלות - במה שקדם מהמתלקת ביניהם. ולא הגיעו עובדיו אל שלשת אלפי איש מקלל שש מאות אלה שיהיו. אבל התנצלות הגדולים שסיעו בעשותו היה - בעבור שיצאה הממרה מהמאמין, כדי להרג הממרה העובד אותו. ונחשב להם לעון מפני שהוציאו המרי מן הכס והמצפון אל גבול המעשה.

ולא היה העון ההוא יציאה מקלל עבודת מוציאים ממצרים, אף היה מרי לקצת מצותיו, פי הוא יתברך הזכיר מן הצורות, והם עשו צורה. והיה להם להמתין שלא יקבעו לעצמם דבר שיקבילוהו וימשכו אחריו, ומזבח וקרבתות".

ושיטת הרמב"ן שבכלל לא רצו אלקים, אלא דבר תמורת משה רבינו.

וע"פ ביאור רבינו בשיחה זו יש לתווכ שניהם, שרצו משה רבינו, אשר, תוכנו של משה הוא ההתקשרות לאלקות בגדרי האדם, ע"י משה שהוא מחד גיסא "איש", וביחד ע"ז "איש האלקים". ונמצא שע"פ ביאור רבינו, יש תיווך בין הרמב"ן ורבי יהודה הלוי בכוזרי].

וע"ד שהי' לאח"ז, שהקב"ה דיבר מבין שני הכרובים כו', דהיינו שהכרובים עשויים מזהב בדמות ילד וילדה, היו צינור לגילוי השכינה, ונודעת לך שם ודיברתי. והגילוי הי' דוקא בין שני הכרובים. ואין להקשות, שלא דמי, כי ענינו של משה איש האלקים הוא, שתכונותיו גופא הם אלקות, משא"כ הכרובים, הוא רק מקום שבו הי' גילוי השכינה, ואינו שייך לגדרי הכרובים עצמם - כי גם בכרובים יש מחלוקת: להרמב"ם ההשראה במשכן היא בדרך מעבר, ולהרמב"ן

בדרך התלבשות, וע"פ תורת החסידות ה"ז כהרמב"ן, וא"כ הכרובים עצמם נעשו כלי להשראת השכינה. (וראה לקו"ש חל"ו פ' ויקהל ע"ד מחלוקת זו. וגם בהערה זו ציטט השקו"ט דמעביר והתלבשות. ופעם אמר רבינו ע"ז שהוא החילוק דדון מינה ומינה ודון מינה ואוקי באתרא. והוא נפלא).

וזוהי ההסברה בדברי המדרש שהיסוד דחטא העגל הי' שמטו פני שור מהמרכבה

(וז"ל בשמו"ר מב, ה: אמר הקב"ה למשה... אני רואה אותם שאחר שאבוא לסיני ליתן להם את התורה ואני חוזר בטטראמילין שלי (טטרא=ארבע, מילין=חיות מרכבה), שהן מתבוננים בו ושומטים אחד מהן, ומכעיסים אותי בו שנאמר "וְדַמּוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מִהַשְּׂמֹאל לְאַרְבַּעַתָּם" (יחזקאל א', י), והם מכעיסים אותי בו שנאמר "נִמְּירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר" (תהלים ק"ו, כ).

ובשמו"ר ג, ב: דכתיב ויאמר ה' ראה ראיתי ראיתי לא נאמר אלא ראה ראיתי אמר לו הקדוש ברוך הוא משה אתה רואה ראיה אחת ואני רואה שתי ראיות אתה רואה אותן באין לסיני ומקבלין תורתך ואני רואה אותן מקבלין תורתך זהו ראה ראיתי זו ראית מעשה העגל שנאמר (שמות לב, ט) ראיתי את העם הזה כשאבא לסיני ליתן להם את התורה אני יורד בטטראמולי שלי שהן מתבוננים בי ושומטים אחד מהן ומכעיסים אותי בו. ועד"ז בתנחומא תשא כא שציין בהערה).

דלכאורה, הרי ראית המרכבה במ"ת הו"ע רוחני, ועשיית העגל היתה דבר גשמי? ועוד, שמ"ת הי' גילוי אלקות, וכאן הי' ע"ז רח"ל, ומה שייכותן? אלא, שבמדרש זה נתגלה יסוד מחודש בכל גדר חטא העגל: תוכן עשיית העגל הי', שבנ"י רצו כאן למטה חפץ של מטה וגשם שיגלה אלקות (כמו משה רבינו), כמו שמרכבה העליונה - שכוללת דמות ארבע חיות, שלכל א' מהם יש ד' פנים, פני אדם, נשר, ארי' ושור - בטלה לאלקות ומגלה אותו, שהרי כל ענין המרכבה הוא חיות הקודש שהם מרכבה לאלקות, ולכסא הכבוד, ובלשון הידוע במדרש האבות הן הן המרכבה (וכמבואר בתניא פכ"ג, פל"ד), היינו, שרצו לפני שור מהמרכבה יהי' כאן למטה, אבל בדבר גשמי שלמטה - עגל ממשי בעוה"ז הגשמי, והוא יהי' כלי שעל ידו מתגלה אלקות בעולם.

והרי זה רצון נפלא ביותר: המרכבה לא רק תהיה למעלה ברוחניות, אלא שעגל הזהב למטה יהי' ממש מרכבה להקב"ה, היינו שהמרכבה תתגלה ב"פני שור" הגשמי והחומרי.

סוס"ו וס"ז:

ביאור תוכן הדברים: טעותם של בנ"י בפשטות היתה שלא עשו את הממוצע הזה ע"פ ציווי ה', אלא מדעת עצמם. ובזה הוא שונה מהכרובים: עשיית הכרובים היתה ע"פ ציווי הקב"ה "ועשו לי מקדש", אבל העגל לא צוה ה' לעשות. והנה "ממוצע המחבר" צריך השם לעשות. לא בן-אדם. וכיון שהם עשו זאת - את הממוצע המחבר - הרי פעולה זו עצמה (לעשות ממוצע המחבר מדעת עצמם) היתה טעות (אף שכוונתם רצוי), ומזה יכולה לבוא תוצאות לא טובות ח"ו, כפי שהי' בפועל, שכמה מהם עבדוהו בתור ע"ז רח"ל.

אמנם, זהו רק ביאור במציאות - ענין של אמונה - שכך צ"ל, שהי' יעשה ממוצע המחבר ולא בנ"א. אמנם, רבינו מוסיף גם ביאור והסברה בהטעם שהי' צריך לעשות זה ולא בנ"א, כי, אם זהו לא באופן הנ"ל - קיימת כאן טעות חמורה.

וזוהו שהוסיף בס"ז בחצ"ע ג' ל' צוותא וחיבור, דבחצאי עיגול זה הוא בעצם מסביר כל הענין, שרצונו לומר, שכאשר הממוצע נעשה ע"פ ציווי ה', ה"ז באופן ד"צוותא וחיבור", משא"כ כשאינו נעשה ע"פ ציווי ה'. כשהקב"ה מצוה לעשות

כרובים וכדומה ה"ז מחובר אל המקור. אבל כשאינו מצוה, אם שהתשוקה היא שיהי' כמו משה רבינו, מ"מ נעשה ממוצע המפסיק, וזה יוצר פער והפסק בין כנס"י והקב"ה, וכשיש הפסק, משתלשל משה חטא, עד לחטא הכי חמור רח"ל.

והענין מובהר בפירוט יותר בקטע הבא: "ס'איז ניטא קיין שום מציאות וענין אין דער זאך גופא", היינו, שכשנעשה ע"פ ציווי ה', ה"ז באופן דצוותא וחיבור, שיש כאן חיבור אמיתי עם הקב"ה, כיון שרק מציאותו של הא"ס נרגש, ולא שהדבר תופס איזה מקום כאן.

והסברת הענין: ידוע מ"ש ביד הל' ע"ז בתחלתה, שטעותם של דור בני אנוש לא היתה ע"ז כפשוטה, אלא שרצו לעבוד את השם. אלא שחשבו, דכיון שהקב"ה משתמש בשמש וירח כו' להשפיע לעולמנו, הרי מן הנכון לכבדם ולשבחם, להיות שהם הם הכלים להמשכה האלקית.

כלומר, טעותם היתה, שמצד עבודת ה' גופא, הרי, מן הנכון לכבד אלו שנבחרו ע"י השם לגלות ולהמשיך השפעתו. וטעותם בזה היתה, שלאמיתתו של דבר, כל אלו אינם אלא כגרזן ביחד החוצב.

והענין בעומק יותר: הם חשבו שדברים אלו מצד תכונותיהם מהוים ממוצעים מתאימים להעברת ההשפעה האלקית. ולכן, אף שכל היחס שנתנו הם להכלים האלו לא הי' אלא אך ורק בגלל שהם מעבירים את ההשפעה האלקית, ולא מצד עצמם, מ"מ, מכיון שסו"ס יש כאן איזה יחס וחשיבות להדבר (שהוא הוא הראוי להעביר השפעה זו), יצא מזה סו"ס ע"ז ממש, היינו, שבסופו של דבר ה"גרזן" עצמו נעשה עיקר החשיבות אצלם, ושכחו לחלוטין רח"ל אודות מציאות ה', כמבואר בארוכה ביד שם.

כי עי"ז שהחשיבו הממוצע, הרי יצרו "חציצה" בהאמת האמיתית דאין עוד מלבדו, שגם החציצה הוא חלק מהאחדות האלקית, ואין עוד מלבדו. וזה יצר פירוד בין עולם ואלקות.

כי האמת היא שגם הגרזן הוא חלק מהחוצב, והוא לבדו הוא ואין זולתו, כי כל דבר בעצם הוא רק גילויי הבל"ג. העולם שאני רואה, והאדם שאני רואה, הכל הוא בל"ג ממש, צינור לגילויי הא"ס, הגם שנתלבש בגשם. אבל כשחסר הרגש זה, נעשה איזה פירוד, היינו שמורידים ומפרידים העולם ממצי' האמיתית, שאין עוד מלבדו, והוא לבדו הוא ואין זולתו.

[ועי' תניא פכ"ג בהחסרון דגאוה, שמפריד א"ע מקדושתו יתברך. היינו שאין דבר שמשפיל את האדם כמו מדת הגאוה! שהאמת היא שהאדם אינו נפרד מקדושתו, וכל מצי' האדם היא זרם של קדושת ה'. אבל בגאוה הוא יוצר מצי' חדשה, תמורת מצי' האמיתית, מצי' חלשה ומזוייפת שעכשיו צריך להשקיע בו כחות כדי לבנות משהו שלא קיים.

והוא יסוד החילוק בין חסידות וספרים אחרים בגנות הגאוה, שאצל גאוה היא מאוסה בגלל גבהותה וכחה, ובחסידות הגאוה היא הירידה הכי גדולה להאדם, מבלי גבול עשית אותו נעבאך גבולי, וצריך לבנות משהו שלא קיים בצורה מזוייפת].

דוגמא לדבר - בנפש וגוף: אף שפשוט שכלי העין הוא דבר מת בלי הנפש, וענין הראי' אינו בא אלא ע"י הנפש, וכן הוא ביחס לכל הגוף וכל פעולות הגוף, דמעבר הדם לכל איברי הגוף הוא מצד החיות הנפשית שיש בדם, וכו', מ"מ, אם כח הראי' דהנפש יומשך בתוך הרגל - לא יראה עי"ז, כי כלי העין הם הם המתאימים, מצד כלי מזגם, לכח הראי' שבנפש. ולכן, אף שכל מעלת וענין אבר הראי' אינו אלא שהוא כלי לכח הראי' דהנפש, מ"מ, יש כאן יחס וחשיבות לכלי העין עצמם, להיות שהם מצד גדריהם ומזג חומרם וכו' מתאימים לגילויי כח הראי' של הנפש.

וזו היתה טעותם העיקרית של בני הדור ההוא. כי האמת היא, ש"אין עוד מלבדו". ופירוש הדבר באמת הוא, שאין שום חשיבות יחס לשום דבר, בלעדו ית'. אלא שה' בחר ברצונו, שדבר מסויים יהי' כלי וצינור להעביר השפעתו, לא בגלל שיש איזה יחס וחשיבות להכלי, אלא בגלל שכך רצה. ואם כן אין שום ענין להחשיב את הכלי, אפילו בתור "צינור", שגם זה הוא כבר חסרון וטעות, כי האמת המוחלטת היא שיש רק א"ס.

ודוגמתו הוא גם בעבודת האדם - בעשיית כלי בדרך הטבע להמשכת הפרנסה מאת הקב"ה, שיתכנו בזה ב' אופנים (נתבאר בארוכה בלקו"ש חי"ח בלק): אף שיודע שההשפעה באה מהקב"ה, מ"מ, יש כאן יחס להכלי. שעבודה זו בדרך הטבע היא היא הכלי המתאים שבו ועל ידו תומשך השפעת ה' (אף שהעיקר הוא השפעת ה'), ואז יש כאן חשיבות גם להכלי. ולאח"ז ישנה ההשקפה, ש"אין עוד מלבדו"! וכל ה"ענין" בהכלי אינו אלא שכך צוה ה'. והוא יכלכלך. ותו לא מיד.

ובסגנון אחר, באופן הא' הרי זה גרזן ביד החוצב. אבל החוצב אוהז בידו גרזן. ובאופן הב', הוא רואה גם בהגרזן שאינו אלא ה'. דורגא הרבה יותר עדינה שאין אפילו פירוד בדקות דקות.

והנפק"מ בפועל - דלכאורה גם באופן הא', הרי הוא מאמין בה' ויודע שההשפעה באה על ידו - בנוגע להשקעת הראש בפרנסה. דאם הכלי הוא סו"ס מציאות, יש להשקיע הכחות פנימיים בהטבת הכלי, "יגיע ראשך", ולא רק "יגיע כפיך". ובגסות יותר: כשהכלי נעשה סתירה למצוה בתורה - יתכן שסו"ס יוותר על המצוה, כי מכיון שנותן יחס להכלי, הרי יתכן שישכח סו"ס את הקב"ה. משא"כ כשיודע שאין שום ענין בכלי כלל וכלל, ואין שום שייכות בין הכלי והשפעת הפרנסה, אלא שכך רוצה ה', הרי אין שום ענין ב"יגיע ראשך", וגם מובן שלא יתכן שיעבור על מצוות התורה.

עד"ז הוא ביחס למוצע המחבר: כשמוצע נעשה ע"פ ציווי ה' - כמו הכרובים, וכמו משה רבינו עצמו, שנבחר ע"י השם - הרי יש כאן חיבור לגמרי עם הקב"ה, "צוותא וחיבור", כיון שלא קיים שום ענין בהדבר גופא, גם לא זה שהוא כלי להיות ממוצע, אלא שכך רצה ה' שהוא יהי' צינור. ובמילא לא שייך שמהמוצע תבוא מחשבה של שתי רשויות ח"ו. ציווי השם פירוש שכל מציאות הדבר הוא גילוי אלקותו, לא שום טיפה דישות. משא"כ כשבנ"י עשו עגל, הרי אף שכוונתם שהעגל יהי' בדוגמת "איש האלקים", רק ממוצע להמשכת וגילוי אלקות, ובטל לגמרי לדבר ה', מ"מ, עצם עבודת עשייתו היתה בלשון השיחה בתור "אפגעטיילטע מציאות", והיינו, שהי' נרגש כאן איזה יחס להעגל עצמו. דגם אם הוא ממשיך אלקות - אי"ז בתכלית החיבור לגמרי, אלא יש כאן מציאות נפרדת בדקות, שנרגש כאן איזו מציאות נוספת מלבד הקב"ה.

וזהו תוכן דברי המדרש ששמטו את הפני שור מהמרכבה, כי זוהי נקודת כל החטא. אם הפני שור הוא חלק מהמרכבה, מההתכללות דקדושה, אדרבה, כל מצי' בעולם היא צינור לגילוי אלקות. אבל הם "שמטו" את השור, הפרידו את השור. זה כבר לא חלק מהאחדות הכללית דא"ס, ה"ממוצע" נעשה קצת חשוב, ולא לגמרי בטל, ובזה התחיל פירוד.

[להעיר מהביאור הנורא בש"פ ויגש תש"נ, שמצד יוסף, תלמוד, מעשה, יתכן לאחרי השתל' יניקה להכומרים דמצרים, היינו ע"ז. והוסיף אז רבינו כמדומה בכת"ק "בדקות דדקות", כי כפשוט אצל יוסף הכל בתכלית הקדושה, מצי' דקדושה. אלא שממציאות לאחרי ריבוי פרסאות וכו' אפשר להשתלשל מעין דמעין דענין שהוא מקור לע"ז ח"ו. משא"כ מצד יהודה, מלכי ב"ד, ביטול מוחלט. ועי' במאמר ביום עשתי עשר תשל"א, ובכ"מ].

ושני פרטים בזה: (א) עצם הדבר שהם חשבו שהם יכולים לעשות את הממוצע המחבר - מוכיח זה בעליל. דאיך יתכן שאתה יכול לעשות ממוצע המחבר? איך יכול בן אדם לקבוע שדבר זה יהי' כלי שבו יתגלה האלקות בבחינת איש האלקים כמו משה? אלא מאי, שהם החשיבו עצמם ראויים לקבוע בדבר הזה, במי יתגלה הקב"ה!... הרי שכאן כבר

חסר בביטול המוחלט אל הקב"ה, שאין עוד מלבדו, ואין שום יחס לדבר אחר, ואילו כאן, הרי הם מחליטים מי הוא הממוצע המחבר. (ב) לא רק מצד הגברא, אלא גם מצד הדבר, החפצא: הם החליטו שהעגל יכול לשמש בתור ממוצע המחבר, היינו שהם חשבו שמצד איזה ענין בהעגל - יכול הוא לשמש בתור ממוצע, וא"כ נתנו כאן יחס ותפיסת מקום לתכונתו של ממוצע המחבר, וא"כ ה"ז כבר דבר נפרד.

ומזה יכול לבוא ח"ו - ובא בפועל - ע"ז בפו"מ. דאף שבתחלה הרי כל ענינו של העגל אינו אלא לשמש בתור הכלי להמשכת האלקות, והיינו שהכונה היא ביטול, מ"מ, מכיון שיש כאן יחס גם להעגל גופא, שהוא הוא המתאים להיות בטל לאלקות, הרי סו"ס יכול לבוא מזה שחושבים רק אודותיו, ושוכחים האלקות לגמרי רח"ל.

והנה, מהמשך הענינים בהשיחה, מובן וברור (ודלא כאלו הטועים בהבנת השיחה), שגם אהרן לא טעה בזה ח"ו, וגם אצלו הי' מובן בפשטות, שדבר זה לא נכון הוא, שבנ"י עושים ממוצע המחבר, וכנ"ל. אלא שאהרן חשב, שמוטב שיעשו עגל בתור ממוצע, כיון שעדיין אין כאן ע"ז רח"ל, ולמחר יבוא משה, ויבטל העגל, שע"ז, אדרבה, עוד תצמח מעלה, לפי שע"ז תתגלה אחדות ה' באופן עמוק יותר לבנ"י. כי בתחלה חשבו שאחדות ה' היא באופן שיש נתינת מקום לד"א, ולכן יש קס"ד לעגל, ועתה יתגלה שאין שום ממשות לעגל, כ"א למשה, לפי שמשה הוא ממוצע המחבר, שהקב"ה עשהו.

כלומר, אהרן חשב שבבוא משה תתגלה אחדות ה' בצורה עמוקה יותר. שכן, מה היתה מחשבת בנ"י אודות משה קודם עשיית העגל? חשבו שהוא אדם הכי נעלה, חשוב, רוחני, אלקי וכו', וכו', אלא ש"שכחו" דבר אחד: שהקב"ה עשהו.

ובדקות היתה כאן טעות בעצם הבנתו של משה רבינו. כאילו שיש נקודה במשה רבינו פאר זיך. והאמת היא שכל הנקודה של משה היא שאין לו מצי' כלל וכלל, ולכן על ידו מתגלה האמיתית דא"ס, כי אין כאן שום חציצה גם לא בדקות דדקות.

[ויש כאן יסוד גדול בכל הבנת החסידות. לפעמים יש כאלה שמדברים המון על משה רבינו שבדור ולא שומעים מהם שם שמים. ואף שאולי כוונתם רצוי' וזה עם הארצות, או שנרגשת בהם לכתחילה האמת דד"ע, מ"מ, זה נתקבל בצורה גרועה במאד, כי לאלה שאין להם הבנה והרגש בזה נראה ח"ו כאילו שיש כאן ח"ו וח"ו מלכות שמים ביחד עם דבר אחר. ולכן מוכרח תמיד כשמדברים על משה רבינו שבדור להבהיר שוב ושוב שהכל הוא מלכות שמים, ואי"ע מלבדו, ואדרבה ואדרבה, כל ענינו של משה הוא שאין כאן שום אגו ושום מציאות כלל ואך ורק רצון ה'. והוא פשוט. והטעות בזה גרמה ליניקת החיצונים וכו'].

וכן מוכרח לומר בשיחה זו עכ"פ בדקות, שהסתכלו על משה רבינו לא ממש כממוצע המחבר אמיתי ע"פ המבואר בדא"ח. וכדמוכח - ע"ד הצחות - מזה גופא שיכלו להחליף את משה ב...עגל. כפי שאמר הגר"פ שליט"א הירשפרונג, שמדוע עשו עגל, ולא בחרו בן אדם אחר? ואם כבר רוצים ממלא מקום של משה, שיבחרו את אהרן? והוא ענה: כי "בן-אדם" לא יוכל לעולם לפתות עצמו שהוא במקום משה. היחיד שיוכל לפתות עצמו שהוא במקום משה הוא א קאלב!

(ר' יואל צחק ונהנה מאד מהפתגם של הרב הירשפרונג שליט"א, ובפרט בגלל המצב בתקופתנו).

ונמצא, שכוונת אהרן היתה להשאיר את העגל - כי עדיין אין בו ע"ז, רק טעות שיכולה להביא לע"ז - ולא לבטלו, כי עי"ז יהי' "חג לה'", שיתגלה אחדות ה' באופן עמוק יותר מכמו שהיתה קודם לכן, שכן, דוקא ע"י עשיית העגל יתגלה שאין עוד מלבדו באמת בכל השטרעם.

ועפ"ז מתורצת מחשבת אהרן, ואיך הניח עשיית העגל.

(אלא שעצ"ע מהערה 32, שעצם עשיית פסל אסורה, ואיך עבר אהרן על איסור זה. ולכאורה, זה מוכרח לתרץ ע"פ לקו"ש ח"א תשא, או כיו"ב).

אמנם, סו"ס עדיין צ"ע בכ"ז:

כיצד יתכן שהי' כאן שינוי מן הקצה אל הקצה ממש ממש: בתחילה רצו בניי לעשות עגל מצד הכוונה ד"דירה בתחתונים", שרצו שיהי' גילוי אלקות בגדרי התחתונים, והיינו, שכל המטרה מעיקרא היתה עבודת ה' בדרגא נעלית יותר; ולבסוף – נהפך כל הענין לקצה ההפכי ממש, שנעשה חורבן גדול ועצום: עבודה זרה כפשוטה רח"ל! ואין לך חטא שאין בו מפרעון העגל וביום פקדי ופקדתי, וכו' וכו'. אתמהה.

כלומר: בתחילה הרי היתה מחשבת כל ישראל - למנות מנהיג תמורת משה, ואדרבה, מנהיג שיגלה אלקות יותר ממה שרבינו (כביכול). וא"כ, הא ניחא שהיתה כאן טעות, שחשבו שישנו איזה ענין בממוצע המחבר עצמו, מ"מ, עדיין רחוק הדבר בלי-גבול, לכאורה, מעשיית העגל למציאות אלוהי, שהוא עצמו הוי מציאות של אלקים ח"ו. ואף שכנ"ל, הרבה בניי אמנם לא עע"ז, מ"מ, השאלה היא על המיעוט (וגם על האחרים שלא מחו)!!

איך יתכן ממצ' נעלית כך כך ירידה נוראה כזו?

ונקודת הביאור בזה בקצרה - ע"פ המבואר במאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א (וכבר נתבאר גם במאמרי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ) בהחילוק שבין רצון ע"פ טעם לרצון ללא טעם, שרצון אמיתי - ללא טעם - אין בו התחלקות, אלא הוי נקודה אחידה. משא"כ שכל יש בו התחלקות (ראה גם לקו"ש ח"ג פ' חוקת, משיחת פרה תשל"ג על טומאה וטהרה. וש"נ).

וביאור הענין – בהקדם משל: אם משהו רוצה ג' דברים, שיש להם איזה צד השוה, ועבדו יביא דבר רביעי שיש בו גם נקודה זו, הרי אם הרצון לג' הדברים הי' מצד טעם, פשוט, שע"ז מילא את רצונו, כי גם בדבר הרביעי ישנה נקודה זו.

משא"כ אם הרצון הוא ללא טעם, אא"פ לעשות השוואות, ולבוא לידי מסקנא שרוצה גם דבר הרביעי, כי מכיון שסיבת הרצון היא לא טובת ותכונת הדבר, אלא רצונו הוא, הרי מי יאמר שרוצה גם דבר רביעי זה.

ומזה יובן גם הרעיון האמור: דהנה, אם משהו רוצה מאה חתיכות של משהו, ולפועל הביאו לו רק 99, נשאלת השאלה: נכון אמנם שלא מילאו את רצונו בשלימות, אבל האם נאמר שנתמלא חלק מהרצון שלו?

ובכן, הדבר תלוי: אם רצונו זה הי' בגלל טעם, פשוט שע"ז שקיבל 99, נתמלא חלק רוב הרצון שלו. כי מכיון שיסוד רצונו לרצות כל המאה הוא מצד התכונות שישנן במאה חתיכות אלו, הרי פשוט, שגם כל אחת מהן יש בו איזו חשיבות, דא"ל, לא היתה חשיבות להמאה, וא"כ, כשהביאו לו 99, הרי נתמלא חלק מהרצון שלו (אף שלא כולו). כלומר, טעם הוא דבר המתחלק בעצם, ולכן, אם במאה יש מעלה מסויימת, שלכן רוצהו, הרי חלק ממעלה זו בהכרח ישנה גם ב-99.

אבל אם המדובר אודות רצון ללא טעם - הרי אם הביאו לו רק 99, אאפ"ל שנתמלא חלק מרצונו, אלא פשוט, שרצונו לא נתמלא כלל וכלל. שכן, רצונו הי' מאה, לא 99. כלומר, רצון עצמי הוא בלתי מתחלק, דכיון שהרצון הוא בלי טעם, הרי אינו נובע מחמת תכונות הדברים עצמם, אלא מצדו הוא, והרי הוא רוצה מאה. זהו רצונו. ותו לא מידי.

ונקודת הדבר: אם הרצון קשור לגדר הדבר - הרי כשקיבל 99, קיבל משהו. אבל אם הרצון אינו קשור לגדר הדבר, אלא רק אליו, הרי, כשקיבל רק 99, לא קיבל כלום.

ועד"ז יובן גם בעניננו. ובהקדם מ"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א באחת משיחותיו לפני הנשיאות (ש"פ ואתחנן תש"ד, שנתגלתה לאחרונה, ונדפסה בקונ' צדי"ק למלך), בביאור ג' החטאים שעשו בני"י במדבר, שהם בעצם נקודה אחת, אלא שהתבטאה בענינים שונים, בשלב אחרי שלב.

והנוגע לנדו"ד הוא הסברת ב' חטאים: עגל ומרגלים. שחטא העגל הוא מצד זה שהחשיבו את הממוצע למציאות, כדברי הרמב"ם ביד הל' עבודה זרה הנ"ל. וגם לאחרי שעשו תשובה, נכשלו בחטא המרגלים. דהנה, טעות המרגלים היתה שלא רצו להכנס לא"י, כיון שרצו את הרוחניות וגילוי אלקות שבמדבר.

ושרש הטעות - מסביר רבינו - הוא אותו שרש שבחטא העגל: המרגלים חשבו שרצון ה' במצוות הוא בגלל תכונה מסויימת שיש במצוות, היינו, שהרצון במצוות הוא רצון ע"פ טעם. כלומר, שלפי דעתם ישנו תוכן מסויים בהחפצא של מצוות, שע"י ענין זה ופעולה זו נעשית תועלת מסויימת בהמשכת אלקות ובבירור האדם והעולם כו'. וא"כ, חשבו המרגלים, תועלת זו שבמצוות - שזוהי הסיבה שה' רוצה שבנ"י יקיימו אותן תמלא יותר ע"י קיום המצוות ברוחניות, במדבר, יותר מקיומן בגשמיות בא"י, כי ע"ז יורגש יותר התוכן הרוחני והאלקי שבהמצוה, וא"כ אדרבה, המצוות תהיינה בתוקף ובפנימיות יותר כו', והרצון של הקב"ה יתמלא יותר.

אמנם, טעותם היתה, שאמיתית ענינן של כל המצוות הוא רצון ללא טעם: לא בגלל שהחפצא של המצוה יש לו תוכן, המחייב אותו, אלא בגלל שכך רצה ה', ללא קשר עם החפצא עצמה. והרי רצון ה' הוא על קיום המצוה בגשמיות, ולא ברוחניות.

ומהחילוקים הגדולים בין שתי השקפות אלו - הוא כשעושים דבר שאינו מצוה, אלא ששווה בתוכנו למצוה בתורה. אם ההנחה היא שעיקר סיבת קיום המצוות הוא בגלל התוכן שיש בכל מצוה ומצוה, הרי אפשר לו לאדם להתחיל ליצור השוואות ולעשות דברים אחרים, שיפעלו פעולה דומה למצוות, ובמילא נתמלאת התכלית שבעשיית המצוות. ולדוגמא - האדם ילמוד קבלה, ונניח, שבאמת ידע קבלה, ובמילא, יבין את ההמשכות הרוחניות הנפעלות ע"י מצוות מסויימות, מצד תוכן מסויים, ויעשה דבר זהה, וימשיך אותן המשכות.

לדוגמא: ילמוד בקבלה תוכן הענין של ריבוע בתפילין, וההמשכות הנפעלות ע"י ריבוע זה, וילך ויעשה לעצמו ריבוע שלו בחפץ שהוא בוחר, וימשיך מלאך פלוני וכו'.

אמנם, לפי ההשקפה השני' מובן, שעיקר הענין במצוות (אף שיש להם גם תוכן וטעם), הוא, שכך רצה ה', ולא שהן אמצעי למילוי תוכן מסויים, והרצון של ה', אינו שייך כלל מעיקרא לתוכן וגדר הדבר, ובמילא, מובן ופשוט שריבוע זה הקב"ה רוצה, וריבוע זה אין הקב"ה רוצה. ובמילא לא יבוא לידי טעות.

וחילוק זה נראה גם במוחש: אדם שאין לו הכרה זו - יכול (לא רק לעשות השוואות, ומצוות אחרות) אלא גם לבוא ולוותר על מצוות בקל. כי באם עיקר המצוות הוא למלאות תכלית מסויימת, הרי אם יש לו כבר התכלית ע"י דברים אחרים, חושב שאינו צריך את המצוה. ואפילו אם אין לו התכלית המיוחלת הזאת, מ"מ, מכיון שאצלו התוכן האמיתי של המצוות הוא התכלית ברוחניות שע"ז, הרי יכול להשוות תכליות, ולראות מה יותר חשוב ופחות חשוב - מבחינת כללות ה"תמונה הרוחנית".

ואילו מישוהו שיש לו ההכרה הברורה באמיתית ענין המצוות - הרי כהנ"ל אינו שייך כלל אצלו. הוא נזהר בקוצו של יו"ד של שו"ע, כי כן ציוה המלך, ואין אחר דברי המלך כלום. (ועי' לקו"ש ח"ג שיחה לפורים. קונטרס ענינה של תוה"ח על השבת הפקדון ובהרבה מקומות).

והנה, עפהנ"ל בגדר ענין הרצון ללא טעם, מובן, שאם מישוהו מקיים עוד דבר ששוה בתוכנו להמצוה, אא"פ לומר, שעיי"ז תפס "חלק" מרצון ה', כיון שיש כאן ענין הדומה בתוכנו להמצוה, אף שאי"ז בשלימות, כיון שבהמצוה המקורית - שצוה השם יש יותר מתוכן זה, אלא, פשוט שבאמיתית הענין, הרי לא תפס שום דבר מרצון השם כלל וכלל, ואין לו שום שייכות לרצונו של הקב"ה, כי, הרצון על מצוות הוא, כנ"ל, רצון ללא טעם. והרצון הוא על חפצא זו, ולא על חפצא זו, ולכן, כשהוא עשה דבר בחפצא זו השניה שלא זה ציוה ה', הרי זה לגמרי ענין שלו, ופשוט שאינו שייך כלל - אפילו ב"אחוז" אחד - לרצון וציווי ה' (ע"ד הנ"ל שתשעים ותשע אינו קרוב יותר למילוי הרצון ממספר אחד, כיון שהמהות והעיקר חסר כאן).

[ופשוט בתכלית הפשיטות שכ"ז מרומם מעלת המצוות, לא ח"ו להיפך, שהמצוה היא ממש רצון העצמות, והיינו שזהו צינור אותיות רצון לעצמות א"ס, ללא שום "חציצה". כי כל שכל וכל הסבר הוא כבר צמצום לאחרי שנברא העולם וגם נבראו גדרי השכל, אבל בעצמות הרי אין גדר והכרח, והמצוה נובעת מהעצמות, ועל ידה מתקשרים עם העצמות. ואף שכמה מצות נתלבשו בטעם ושכל הרי זה שלב הבא, כדי שיחדור גם בגדרי המציאות, ולכן בעולם האצילות יש טעם מצד אצי', ובעולם הברי' יש טעם מצד בריאה, ועד בעולם העשי' (וכפי שלמדנו באריכות בלקו"ש חט"ו וישב, בליל ש"ק פרשת וישב, ושם יסוד מחודש על שכר המצות. ורשמתי השיעור במק"א). אבל היסוד הוא שיש כאן גילוי א"ס ממש, שלמעלה מעלה משכל. וע"ד האמור לעיל באדם, שכל חציצה גם של שכל ומצי' היא ירידה נפלאה במעלת האדם שחבוקה ודבוק בכך ומושרש בעצמות א"ס, בל"ג בטהרתה, ושם הוא אמיתית שרשו ומצי', חלק ממש מהא"ס. ובמילא המציאות הכי עמוקה היא הביטול הכי עמוק, ומצד המקום ההוא אינו נקרא בשם "מציאות". וכהמכתב באג"ק שמצד הבי' בשער היחוד והאמונה פ"ג מציאות העולם היא הרבה חזקה יותר, כי לא נקרא בשם כלל, רק כל כולו הוא א"ס, האור בתוך המאור. כי שם דעולם הוא כבר ירידה גדולה, שאינו לגמרי א"ס. ומצד האחדות עם הקב"ה והביטול המוחלט הרי הוא נעשה חלק מהא"ס. ועי' בקונטרס ענינה על השבת פקדון. לקו"ש חכ"ב בהו"ב. חל"ב בחוקותי. שיחת וישלח מ"ט. ועוד במקומות אין ספור].

ועפ"ז יש לומר הביאור גם בענינו: יסודו של ממוצע המחבר הוא (ע"ד הרצון במצוות) לא המציאות והתכונות שלו, אלא שהקב"ה רוצה אותו, ותו לא מידי. והנה, כשהם עשו עגל, לפי שחשבו שמצד התכונות שלו ה"ה שייך להיות ממוצע המחבר, אין הכוונה שבנ"י כיוונו קצת לרצון ה', ובמילא, נעשה כאן קצת ממוצע המחבר, אף שלא בשלימות, כיון שהי' חסר בתכונותיו המתאימות ל"משרה" זו, שכן, כל הענין של ממוצע המחבר אינו שייך כלל וכלל אל הדבר, אלא שכך רוצה השם.

ובמילא, בעשיית העגל אין הפירוש שהי' כאן מעין ממוצע המחבר לאלקות, אלא שהיו בו חסרונות, ומצד זה לא הי' מחבר אמיתי, אלא פשוט שלא הי' כאן שום ענין של אלקות כלל וכלל, ומלכתחילה הי' כל כולו ענין שאינו שייך להקב"ה, רק למציאותם הם.

ונמצא, שתיכף מלכתחילה, גם כשהיו לבנ"י כוונות טובות ונעלות בעשיית עגל זה (כדי שגילוי אלקות יהי' יותר), הרי לא הי' בו שום ענין של ממוצע המחבר, היינו, שהי' כלי לאלקות ויבטא לאלקות, לפי שענין זה "איז אדער גאר אדער גאר נישט"!

ומזה מובן, שבפנימיות ובעומק הענין, הרי גם מעיקרא לא ה' רחוק כ"כ מע"ז ממש, רח"ל, כיון שמלכתחילה לא תפסו נקודת הענין. וע"ד מי שיצור מצווה חדשה, כיון שרוצה גילוי אלקות באופן עמוק ונעלה יותר, שמובן, שאין בכך שום שייכות למציאותו ורצונו של הקב"ה. הגם שכוונתו טובה היא, שרוצה לידבק עם ה'. זה לא שחסר איזה פרט או כלל, אלא כל הענין מוטעה מעיקרא מה זו מצוה.

והנה, מכהנ"ל מובן גם בנוגע לכל רבותינו נשיאינו, שהם בבחינת ממוצע המחבר, שהתחלת הענין היא לא מצד מציאותם הם, שהם מתאימים לענין זה, אלא אך ורק שהקב"ה רוצה שהם יהיו הכלי לגילוי אלקות למטה. אלא שע"ז ולאח"ז - וכתוצאה מזה - נעשה כן גם מצד גדרם ותכונתם, שמצד מציאותם הם טראגט אויס שהם כלים לאלקות. ועומק הכוונה בזה שאומרים שאח"כ נעשה מצד גדרם היא, שענין זה נרגש בתכונותיהם גופא, שכל הענין כאן הוא לא הגדר והתכונות אלא רצון ה', שהנחה זו נרגשת וחודרת גם במציאותם הם, וזהו אמיתית ענין ממוצע המחבר.

[כלומר, בתכונותיהם אין חציצה ונרגש האמת שכל התכונה היא גילוי הפשיטות דא"ס. ובמילא התכונה גופא היא ע"ד ע"ס הגנוזות במאציל, (ועי' מאמר אחש"פ תשט"ו על הנשיאים). שהמציאות דע"ס היא ביטוי כל כולה להפשיטות דא"ס. וכל זה מובן יותר ע"פ החידוש דהמשך ע"ב לגבי המשך ס"ו, שגם הציור מקורו לפני הצמצום, אורות מצויירים ולא פשוטים. כי בפשיטות האמיתית כולל גם ציור, ובמילא גם התכונות של משה רבינו הן בבחינת "איש האלקים". (ועי' השיחות בתקופת י"א ניסן תנש"א, התחלת שנת הצדיק).

והדברים זקוקים להפנמה. אמיתית ענינו של משה רבינו, ומשה שבכל דור, הוא ממוצע המחבר, היינו שכל מציאותו היא ביטול. אבל מה הפירוש בזה? שאין כאן שום מציאות כלל כלל, גם לא מציאות של ביטול, אלא אך ורק גילוי הא"ס ממש. והחידוש של ממוצע מחבר, שדבר זה גופא נרגש בתכונותיו ובכחות נפשו, שכל מציאותם וגדרם הוא רק שבהם זורם גילוי אוא"ס, ללא שום ישות, גם לא הישות של "גדרים". והוא הוא הגילוי דאחזות ה' האמיתית דלע"ל].

ס"ח: מובן שהביאור כאן הוא לא ביאור ע"פ גשם, אלא ענין רוחני-סגולתי. והוא דבר שראינו במוחש במשך השנים. רבינו דיבר ענינים בשיחותיו, ובשעת מעשה ישבו כו"כ יהודים "זרים", ואעפ"כ לא היתה שום יניקה כו'. ואעפ"כ כשמישהו אחר אמר אותם דברים, אלא שלא ה' בזה ציווי של שו"ע, ולא היה בזה ציווי והוראת רבינו, נעשתה מזה יניקת החיצונים.

לכאורה, רבינו אמר ממש אותה נקודה, אבל זה מגיע מתכלית היר"ש, ומתכלית הביטול לשו"ע. ולכן אין מזה יניקה משא"כ אצל מישהו אחר, יש תפיסת מקום להענין עצמו וחסר בתכלית הביטול לא"ס, ולכן סו"ס קליפה מקבלת יניקה והצדקה מזו. והדברים עמוקים אבל נתפסים לכל מי שיש לו חושים דקים ועדינות ע"פ חסידות.

[ולהעיר מהשיחה בתשל"ח על הסוגיא בחולין משה ומרדכי מן התורה מנין. דגם מרדכי ומשה צריך מקור בתורה].

ויש להביא אולי כמה דוגמאות בענין זה: לימוד התנ"ך, שהיא תורת ה' ממש, וכולה קדושה וא"ס. ובפועל הזניחו זה בכ"מ בגלל המשכילים שנתפסו לזה. וכן דקדוק דלשון הקודש, שלכאורה הוא דבר גדול, ורש"י מדייק בזה במאד, וכשרש"י וגדולי ישראל האמיתיים מדברים ע"ז הרי זה הכל יר"ש בטהרתה, וקדושה בתכלית, דיוק בלשון הקודש שבו נברא העולם כמ"ש הרמב"ן. אבל המשכילים נדבקו לזה, ולכן אותו ענין עצמו, הדיוק בדקדוק, הגם שאין כאן חסרון הרי זה יום שנעשה בו העגל, בגלל התוצאות ביום שלאחרי זה (וכידוע סיפור שמעון הכופר עם אדה"ז). וכן הדקדוק בשפה אידיש על ידי האידישיסטן הבונדיסטן, וכל ההתעסקות בשפה, שלמרות המעלה הרי נתפסה ע"י החפשיים וכו'. ועד"ז הישוב בא"י באגרות אדמו"ר הרש"ב והרי"צ נ"ע, דלכאורה ישוב א"י הוה מצוה גדולה ועצומה לכמה שיטות,

ובכל אופן דבר גדול וחביב, ובתקופתנו זו בשטחים ה"ז פקו"נ או"ח ששכ"ט, אלא שהשאלה היא אם זה מצד ביטול מוחלט לרצון ה', או לאו. ועוד.

והיא היא הנקודה: חידושו של רבי הוא - שהוא "מציאות", שהרי בלי זה לא צריך רבי בשר ודם, אלא שמציאות זו היא כל כולה אלקות, פשיטות. וגודל החידוש שבזה פשוט: "מציאות" היא "סכנה", ויכולה להיות מכשול גדול ביותר לאלקות.

[ועיין במקור השיחה - ש"פ וארא תש"מ, הנחה בלתי מוגה, אודות הבכי' מצד ההוראה בענין "יפוצו מעיינותיך חוצה", והדאגה על הוראות אדמו"ר הריי"צ לתרגם ולהוריד חסידות לכל לשון ולשון. ויש סיפור כמדומה בספרי פולין שהרה"ק רבי ישראל רוזשינער אמר פעם לאחד שהתנגד להפצת החסידות, אולי הרה"ק מאפטא, שכמשיח אמר להבעש"ט מתי קאתי לכשיפוצו, בכה הבעש"ט. והנה אתה מרחם על הדמעות של הבעש"ט, אבל לאדה"ז הי' איכפת שיבוא משיח! והדברים נפלאים ועמוקים. וזהו תוכן כל השיחה, שאמנם יש החשש ד"יום שנעשה בו כו", אבל בפועל מתרגום התורה לא נעשה כזה כי הזקנים היו זהירים, וגם מהביטול דב"ה לב"ש לא נעשה כזה, אדרבה, הם פעלו ביטול בב"ש, ומתרגום החסידות ע"י אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע לכל הלשונות לא היתה תוצאה שלילית ח"ו, כי אדרבה, מזה נתגלה יותר אי"ע מלבדו].

אבל זהו החידוש של ממוצע המחבר, שהמציאות נעשה כל כולה ביטוי להפשיטות. כך שהמציאות אינה מעלמת ומסתירה, ובודאי לא מנגדת, ואפילו לא מפסיקה בחציצה בעלמא להגילוי האמיתי דאי"ע מלבדו. (ועיין בשיחת ש"פ שופטים תנש"א על נביא שהוא בעל בחירה וכו'), אדרבה על ידי הממוצע מתגלית העצמות למטה, בגלל הביטול המוחלט.

[וזהו ההמשך בשיחה על המחלוקת בין ב"ש וב"ה: מדת הגבורה ענינה, אל יברא. שלילת העולם. שהרי כל גילוי הוא פשרה על האמת, ודוקא העלאה יותר ויותר לעצמות היא היא האמת. ולכן גם כשיש עולם מדת הגבורה תובעת ביטול ושבירת העולם. וחסד הוא להיפך, המשכה למטה, דוקא גילוי האלקות. זוהי תכונה הפכית. חסד אמר יברא. ולאחרי הבריאה חסד תובעת לעבוד עם הבריאה ובתוך הבריאה.

(ולהעיר מהביאור הנפלא במאמר כמדומה תש"כ, שלב"ש נוח לו שלא נברא, היינו לא כפשוטו, שהרי וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאד (כקושיית רבינו הזקן בלקו"ת ראה, ושם מחלק בין נוח וטוב), אלא שהכוונה היא שהאדם יגיע למצב ש"לא נברא", היינו למקור הנשמה טהורה היא, לפני שנעשית בבחינת בראתה, משא"כ לבית הלל הכוונה דירה בתחתונים, בתוך מציאות התחתונים, לא ביטול התחתונים, כי זהו ענינו חסד).

ולכן הכפיפה וההכנעה דב"ה לב"ש, זהו בחינת יום שנעשה בו העגל כביכול, כי אף שזהו הכל ע"פ תורת אמת, יש חשש שמזה תצא סו"ס הנצחון של מדת הגבורה, היינו השיטה ביהדות שצריך לשבור את העולם, ברעכך וועלט, כי בדקות דדקות זוהי שיטה של שתי רשויות. וזהו הענין דעגל, ממוצע המפסיק, ולכן הי' החשש שב"ה יכנעו לב"ש.

ורק בגמר הבריורים לע"ל הלכה כב"ש, כי אז יהי' בלשון אדה"ז בהמאמר על המחול (נתבאר כ"ף אב תשכ"א באורך), שאז יהי' למטה כמו למעלה. ובסגנון הלקו"ת קרח שהביא בהערה 81, שאז תוכל להיות העלאת הגבורות על החסדים, מצד בירור המוחלט של המטה. וזוהי גם התכללות המדות בהערה 80, שאולי ג"ז הוא חיבור גבורה וחסד.

[ועיין שיחת שביה"ש תשכ"א ביאור ע"ד העבודה בכ"ז, דברי ריב"ח במסכת סוכה משם לתפלת המוספין ומשם לאכו"ש. דיש שיטה לפרוש עצמו מאכו"ש, ויש שיטה שיאכל אבל באונס ובקב"ע, ויש שיטה שבאכו"ש הוא כמו אינו יהודי להבדיל, והשיטה האמיתית שאי"ע מלבדו ממש, מתפלת מוסף הולך לאכו"ש, וחד הוא, וזהו החידוש של שמחת בית השואבה, שיחה פלאית! כי מצד האמת הרי הגוף והנפש אחת היא, מבלי אשר ימצא ראש וסוף (וכהביאור בהיום יום מקונ' תוה"ח על חילוק מוסר וחקירה וחסידות), ועי' האותיות גם בשיחת פורים תשל"ה בחידוש אורה שמחה ששון ויקר, על הגוף והנפש, ובמקומות אין ספור בשיחות ואגרות, כולל גם המכתב להפרופסר על טעות שיטת החמרנות שאין נשמה, כי כ"כ גברה האחדות בין נשמה וגוף עד שאפשר להכחיש ח"ו שיש נשמה!].

ודקות הענין הוא, שהשיטה שצריך לברוח מהעולם, והשיטה להכנע לעולם, שתיהן נעוצות בשתי רשויות כביכול בדקות ח"ו: או שטוען שהארץ היא טמאה, ולכן צריך לברוח, או שטוען שצריך להתפשר ולהכנע לארץ, והיינו גם כי חסר בהיסוד שהא"ס הוא בכ"מ ואין עוד מלבדו כפשוטו. ועי' השיחה בלקו"ש חל"ח חוקת, על הסכנה בהלכות טומאה של האדם שפרש עצמו מעוה"ז, ועלה לעלי' כי אינו רוצה להתעסק בעולם. ועי' ברשימות שנדפסו לחנוכה שגם מי שדר בעלי' צריך להשפיע על העולם דרך החלון, ע"ש].

ובסוף יתגלה שגם י"ז תמוז הוא חג לה', כדברי האריז"ל, כי גם הניצוצות בחטא העגל יתעלו, ויתגלה האמת שיש הנברא הוא יש האמיתי.